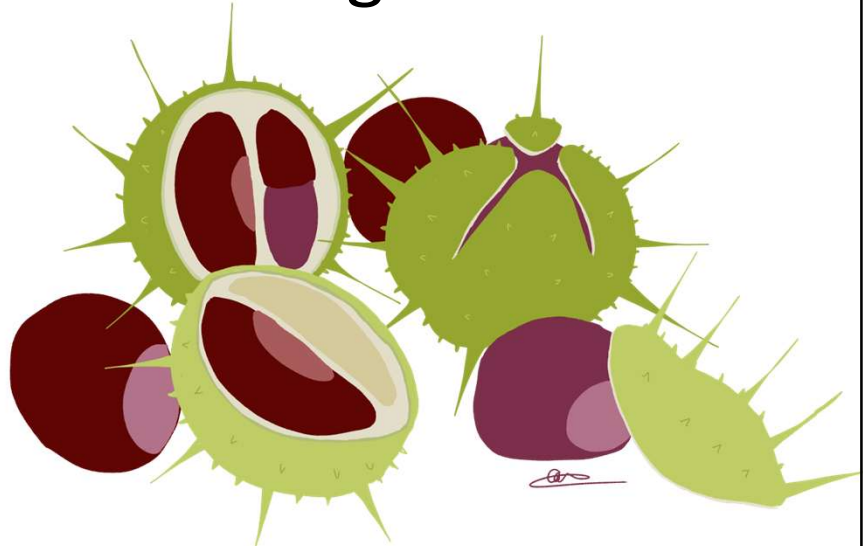

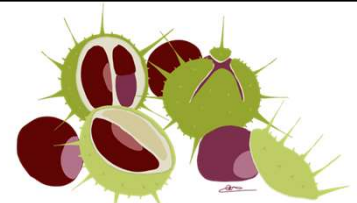
Lichamelijkheid- college 10

Petra Bolhuis
www.maieutiek.nl
2025

1

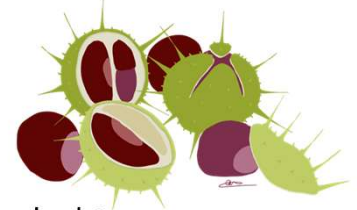
Uitgangspunten

- ‘Confrontaties met het lichaam’ gaat over de confrontaties die wij denkende mensen ervaren met ons lichamelijk bestaan.
- Het gaat echter vooral over welke narratieven, welke taal ons door de filosofie aangereikt wordt en het gaat om de werkelijkheid waarin we leven om ons tot onze lichamelijkheid te verhouden.
- Een narratief beschrijft vanuit het nu het verleden (hoe zijn we hier gekomen) en schetst een toekomst perspectief (waar gaan we heen of waar kunnen we heen).
- Het dragende verhaal dat klopt is primair en doet waar nodig de feiten geweld aan.

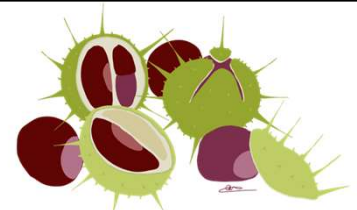
2

Veranderende opvattingen over lichaam-geest

- Lichaam en geest zijn historisch uiteen gegroeid en gedacht.
- Dat heeft voordelen geboden, anders waren mensen er niet zo massaal en vasthoudend in meegegaan.
- In de loop der eeuwen, zo hebben we gezien, is de opvatting over de relatie lichaam-geest veranderd en de scheiding nam toe en werd absoluut.
- Nu zitten we in wat Slatman noemt nieuwe lichamelijkheid en is de scheiding bezig op te lossen, maar dat vergt nieuwe taal en nieuwe concepten.

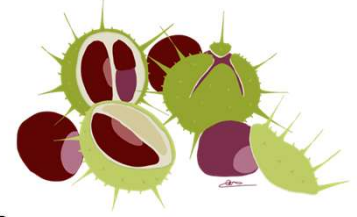
Normen en waarden en normale lichamen

Hoe technieken de werkelijkheid ook maken i.p.v. haar alleen te hanteren en beschrijven:

- Normaalverdelingen waren handige gemiddelden, maar de afwijkingen werden iets waar wat aan gedaan moest worden.
- Technieken gaven ons een zelfbeeld (stoom afblazen).
- Technieken gaven ons ideeën over het goede lichaam en goed gedrag en mensen werden aan de technieken aangepast van mode tot machines.

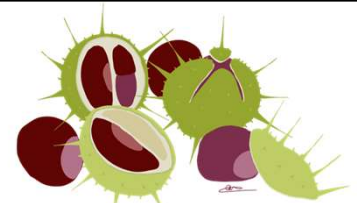
Zorg en de objectivering

- Disease = pathologie= wat er mis is met het lichaam
- Illness = de ervaring van ziek zijn
- Sickness = wel/niet gezondheidsopvatting binnen de samenleving

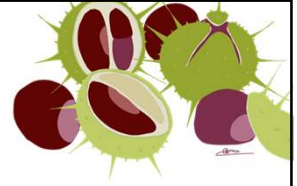
- Als er wel klachten (illness) en geen disease (pathologie) vastgesteld wordt dan heeft dat effect op de beoordelingen rond sickness (de mate van geaccepteerde klachten en beperkingen als voortkomend uit een objectieve ziekte).
- Solk en Alk zijn pogingen om ruimte te krijgen in het narratief.

Holisme of optelisme

- SCEGSdat staat voor: Somatisch, Cognitief, Emotioneel, Gedrag en Sociaal = hoe reageert uw omgeving op uw klachten?
- Enerzijds een sprong voorwaarts vanaf het enkelvoudige fysieke model, maar de mens wordt wel opgedeeld: Geen holisme maar optelisme zegt Slatman (55)
- Homeostase is completer: hierbij kent ieder lichaam voortdurend acties van proprioceptie en homeostase, dat het niet meer vanzelf gaat kan een deel van het defect zijn. Daarvoor wordt een oplossing gezocht, waarbij de beproefde (soms al door de evolutie tot stand gebrachte) oplossing overschreven moet worden.

Nieuwe aandacht vanuit het lichamelijke

- De la Mettrie, Locke, Plessner, Merleau Ponty, Foucault en Kusters zijn allemaal denkers die geprobeerd hebben om het lichamelijke bestaan als uitgangspunt te nemen. Vaak letterlijk, zoals bij Merleau Ponty beschreven door Slatman.
- Maar het bleek lastig om dit door te zetten. Pas nu, nu de neurowetenschappen het denken te ruste gelegd lijken te hebben in het fysieke brein komt er aandacht voor het lichaam. Maar ook nu weer neigt de wetenschap naar een scheiding die dan een reductie wordt.

Nieuwe lichamelijkheid

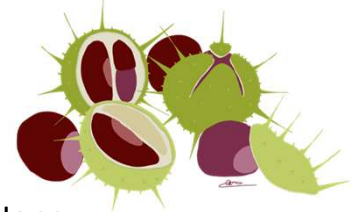
Slatman legt eerst uit hoe tot en met Sartre tegen het lichaam als ding werd aangekeken waarbij de nadruk kwam te liggen op het Leib.

“Mijn opvatting verschilt nu echter op twee essentiële punten van deze klassieke opvatting. Ten eerste ga ik ervan uit dat het *eigen* lichaam niet slechts Körper (ding) is maar ook Leib (doorleefd lichaam). En ten tweede beweer ik dat de zwaarte, het machinale of kortweg het Körperliche niet iets is wat we slechts negatief zouden moeten waarderen zoals Plato doet (en bijvoorbeeld ook Sartre). De dingmatigheid van het lichaam is niet iets waar we ons van zouden moeten distantiëren – als dat al zou kunnen. Om een goed begrip van *onszelf* te kunnen krijgen, moeten we juist begrijpen dat die vreemde dingmatigheid bij ons hoort, ons eigen is, onontvreemdbaar is.” (201)

Vervolgens plaatst ze zichzelf tegenover de nieuw materialistische denkers die Descartes verwerpen en Spinoza centraal stellen.

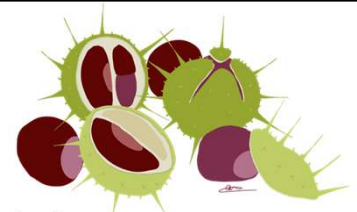
Slatman wil ruimte voor het geheel en het onderscheid en daarvoor beroept ze zich op Nancy (177).

Eenheid en veelheid

- Het 'ik kan' en voor haar mensbeeld sluit ze aan bij Nancy:
- Een veelheid aan levende en niet levende materialiteit Dit 'partes extra partes' bestaat uit delen die niet samenvallen maar elkaar wel voortdurend raken;
- Verschil, aanraking, geraakt worden, met-zijn en wel of niet 'verschillig' en verschillend zijn, gaan vooraf aan de ervaring van een 'ik'. Dat komt overeen met wat we nu weten van de vorming van ik of identiteit bij baby's.
- Massa is nu één substantie (iets valt met zichzelf samen) én veelheid (teveel om identiteiten te onderscheiden). Het leven speelt zich tussen die uitersten af.

Nieuw materialisme vragen en verwarring

Nieuw materialisme wordt door Jane Bennett beschreven in een credo: 'Er is een eenheid van materie en energie en dat draagt alle zichtbare en onzichtbare dingen. Er zijn heterogeniteiten die dingen doen. Dat doen wordt niet beperkt tot menselijke subjecten. Subjecten zijn onderdeel van de voortdurende interactie van dingen. Een mate van antropomorfisering kan helpen om nieuwe concepten te laten ontstaan. We moeten loskomen van het idee dat alles gebeurt door de macht van kiezende mensen.'

Bennett zegt dat we kunnen oefenen met antropomorfisering. Nancy zoekt ook naar een nieuwe taal.

- De behoefte aan 'nieuwe taal' begon met de twijfel aan de tegenstelling tussen geest en lichaam,
- Toen kwam de context erbij (netwerk van betrekkingen),
- Nu is er de vraag: hoe zit het met de dingwereld? De wereld van de 'stofjes' kunnen we al als met ons in uitwisseling denken. Maar hoe zit het met de grote dingen? Wat betekent nieuw materialisme voor onze zelfopvatting en het in de wereld zijn? Wat doen we met keuzes, vrije wil en het concept 'grenzen' dat in het denken in termen van uitwisseling opnieuw doordacht moeten worden?